**NÕUKOGU SOOVITUS,**

**11. juuli 2017,**

**milles käsitletakse Küprose 2017. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

(2017/C 261/12)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta, ([1]) eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ([2]) eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Komisjon võttis 16. novembril 2016 vastu iga-aastase majanduskasvu analüüsi, mis tähistab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2017) algust. Euroopa Ülemkogu kiitis 9.–10. märtsil 2017 heaks iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud prioriteedid. 16. novembril 2016 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu häiremehhanismi aruande, milles nimetati Küprost ühe liikmesriigina, mille olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille Euroopa Ülemkogu kiitis heaks 9.–10. märtsil 2017. Nõukogu võttis soovituse euroala majanduspoliitika kohta („euroala soovitus“) ([3]) vastu 21. märtsil 2017.

(2) Kuna Küprose rahaühik on euro ning majandus- ja rahaliidu riikide majandused on üksteisega tihedalt seotud, peaks Küpros tagama allpool esitatud soovitustes 1–5 kajastuva euroala soovituse täieliku ja õigeaegse täitmise.

(3) 2017. aasta aruanne Küprose kohta avaldati 22. veebruaril 2017. Selles hinnati Küprose edusamme nõukogu poolt 12. juulil 2016 vastu võetud riigipõhiste soovituste täitmisel, varasematel aastatel vastu võetud riigipõhiste soovituste järelmeetmete võtmisel ja strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel. See sisaldas ka vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artiklile 5 tehtud põhjalikku analüüsi, mille tulemused avaldati samuti 22. veebruaril 2017. Komisjoni analüüsi põhjal võis järeldada, et Küprosel esineb ülemäärane makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on oluline, et Küpros tegeleks era- ja avaliku sektori võlakoormuse ning välisvõla näol esineva suuremahulise tasakaalustamatusega ja viivislaenude kõrge tasemega.

([1]) EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.
([3]) ELT C 92, 24.3.2017, lk 1.

(4) Küpros esitas oma 2017. aasta stabiilsusprogrammi 27. aprillil 2017 ja oma 2017. aasta riikliku reformikava 28. aprillil 2017. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal. Küprose riiklik reformikava sisaldab kohustusi nii lühikeseks kui ka keskpikaks perioodiks. Eeskätt hõlmab see meetmeid erasektori võlataseme alandamiseks, ettevõtluskeskkonna parandamiseks, rahastamisele juurdepääsu hõlbustamiseks ja tervishoiusektori ümberkujundamiseks ning kavaga kohustutakse reformima avalikku sektorit ja kohtusüsteemi. Riiklikus reformikavas käsitletakse ka 2017. aasta riigiaruandes ja euroala soovituses tõstatatud lahendamist vajavaid küsimusi, sealhulgas vajadust taaskäivitada investeeringud ja tagada riigi rahanduse jätkusuutlikkus. Kui need meetmed ettenähtud aja jooksul täielikult ellu viidaks, aitaksid need vähendada Küprose makromajanduslikku tasakaalustamatust ja vastata riigipõhistele soovitustele. Küprose poliitiliste kohustuste hinnangu põhjal kinnitab komisjon oma varasemat hinnangut, et praeguses etapis ei ole vaja tõhustada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) nr 1176/2011 ja (EL) nr 1174/2011 ([1]) ette nähtud makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlust. Poliitiliste reformide tegevuskava täitmist hakatakse spetsiifilise järelevalve teel täpsemalt jälgima.

(5) Asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi võeti arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide 2014.–2020. aasta programmide koostamisel. Nagu on nähtud ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 ([2]) artiklis 23, võib komisjon juhul, kui on vaja toetada asjaomaste nõukogu soovituste rakendamist, nõuda, et liikmesriik vaataks läbi oma partnerluslepingu ja asjaomased programmid ning teeks nende muutmise ettepanekud. Suunistes, milles käsitletakse seda, kuidas rakendada meetmeid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhususe sidumiseks usaldusväärse majandusjuhtimisega, esitas komisjon täiendavad üksikasjad selle kohta, kuidas ta kõnealust sätet kavatseb kasutada.

(6) Küprose suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti ennetuslikku osa ning võlareeglit. Valitsuse 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori nominaalne eelarvepositsioon olema 2016.–2020. aastal ülejäägis (valitsemissektori nominaalne eelarvepositsioon on umbes 0,4 % SKPst programmiperioodi jooksul). Keskpika perioodi eelarve-eesmärk – struktuurselt tasakaalustatud eelarvepositsioon – on kavas saavutada 2017. aastal. Prognoositakse, et järgnevatel aastatel kaugeneb ümberarvutatud ([3]) struktuurne eelarvepositsioon keskpika perioodi eesmärgist pidevalt, mis ei ole kooskõlas stabiilsuse ja kasvu pakti ennetusliku osa nõuetega. Eeldatakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse on 2016. aastal jõudnud 107,8 %-ni ning langeb 2018. aastal 99,7 %-ni ja 2020. aastaks veelgi madalamale, jõudes 88,8 %-ni. Eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on usutav. Stabiilsusprogrammis esitatud makromajanduslike eeldustega seonduvad langusriskid, mis on peamiselt seotud viivislaenude suure osakaaluga ja väliskeskkonna võimaliku halvenemisega.

(7) 12. juulil 2016, pärast ülemäärase eelarvepuudujäägi korrigeerimist, soovitas nõukogu Küprosel järgida 2016. ja 2017. aastal keskpika perioodi eelarve-eesmärki. Komisjoni 2017. aasta kevadprognoosi põhjal täidab Küpros üldhinnangu kohaselt selle nõude 2017. aastal. 2018. aastal soovitatakse Küprosel keskpika perioodi eelarve-eesmärgist kinni pidada. Tuginedes komisjoni 2017. aasta kevadprognoosile, on see kooskõlas valitsemissektori esmaste netokulude ([4]) maksimaalse nominaalse kasvumääraga 0,3 %, mis vastab struktuursele kohandusele 0,2 % SKPst. Kui poliitikat ei muudeta, on Küprosel üldhinnangu kohaselt 2018. aastal oht kalduda sellest nõudest mõnevõrra kõrvale. Prognoositakse, et Küpros täidab 2017. ja 2018. aastal võlareeglit. Üldiselt on nõukogu seisukohal, et Küpros peab olema valmis võtma 2018. aastal nõuete täitmiseks täiendavaid meetmeid.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1174/2011 euroalal esineva ülemäärase makromajandusliku tasakaalustamatuse korrigeerimiseks võetavate täitemeetmete kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 8).

([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320).

([3]) Tsükliliselt kohandatud eelarvepositsioon, mille komisjon on arvutanud ümber ühiselt kokkulepitud metoodikat kasutades, pärast ühekordsete ja ajutiste meetmete arvessevõtmist.

([4]) Valitsemissektori netokulud saadakse, kui valitsemissektori kogukuludest arvatakse maha intressikulud, liidu programmidele tehtavad kulutused, mis korvatakse täielikult liidu fondide tuludest, ja kaalutlusõigusevälised muudatused töötuskindlustushüvitise kuludes. Valitsemissektori rahastatud kapitali kogumahutused põhivarasse on jaotatud 4 aasta peale. Kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed või õigusaktide kohane tulude suurendamine arvatakse sisse. Ühekordsed tulu- ja kulumeetmed arvatakse välja.

(8) Valitsemissektori võlg on langusteel, kuid selle jätkusuutlikkusega on endiselt seotud riskid. Prognoositakse, et hulk hiljutisi eelarvemeetmeid ja viivitused oluliste struktuurireformide rakendamisel viivad struktuurse eelarvepositsiooni halvenemiseni ning esineb oht, et majanduskasvu soodustavate avaliku sektori investeeringute ulatus väheneb.

(9) Palgad Küprose avalikus sektoris on (protsendina SKPst) euroala kõrgeimate seas ning sektor töötab endiselt ebatõhusalt. Makromajandusliku kohandamisprogrammi raames töötati selle küsimuse lahendamiseks välja hulk reforme ja lepiti nendes kokku sotsiaalpartneritega. Reformide hulka kuulusid siduva ja alalise mehhanismi kehtestamine riigiteenistujate palgatõusu piiramiseks ning avaliku halduse põhjalik ümberkujundamine. Kui jätta kõrvale hiljuti vastu võetud riigiteenistujate liikuvuse reformiseadus, siis esineb nende seadusandlike reformide vastuvõtmisel aga takistusi, eriti pärast seda, kui 2016. aasta detsembris esindajatekojas nende vastu hääletati. Kuni avaliku sektori palgatõusu piiramise mehhanismi ei ole siduval kujul vastu võetud, rakendatakse seda kollektiivlepingute alusel ja kohaldatakse kuni 2018. aastani.

(10) Ette on võetud mõned reformid korruptsiooniga võitlemiseks. Viimaste saavutuste hulka kuuluvad reformid riigihangete professionaalsemaks muutmiseks kohalikul tasandil ja 2015. aasta detsembris vastu võetud erakondade rahastamise seadus. 2016. aastal võeti vastu põhiseaduse muudatus, mis võimaldab riigiametnikel vara deklareerida. Ent korruptsioonivastase võitluse koordineerimisasutusel ei ole piisavalt töötajaid ning puuduseid riigiteenistujate distsiplinaarkorras karistamises ei ole kõrvaldatud.

(11) Küpros on võtnud meetmeid oma kohtusüsteemi tugevdamiseks, kuid selle tõhususe osas esineb jätkuvalt tõsiseid probleeme. Ebatõhusad kohtumenetlused ja piiratud suutlikkus põhjustavad märkimisväärseid viivitusi kohtuasjade menetlemisel. See omakorda kahjustab ettevõtluskeskkonda ning eeskätt uute sundtäitmise ja maksejõuetuse raamistike toimimist. Need raamistikud kehtestati selleks, et aidata vähendada jätkusuutmatuid võlgasid erasektoris, ning sellega on ette nähtud stiimulid pankadele ja võlgnikele võla restruktureerimise lahenduste leidmiseks. Nende vahendite tulemuslikku kasutamist takistavad aga sellised põhjused nagu juba eespool nimetatud ebatõhus kohtusüsteem, vähene haldussuutlikkus ja asjaolu, et võlgnikud ei ole menetlustest eriti teadlikud. Omandiõigust tõendavate dokumentide välja- ja üleandmisel esineb endiselt märkimisväärseid viivitusi ja kuhjumisi. Need tegurid töötavad vastu võlgade vähendamise pingutustele ja pidurdavad eluasemeturu elavnemist.

(12) Viivislaenude hulk on vähenemas, kuid on endiselt väga suur ning takistab pangandussektori nõuetekohast toimimist ja mõjutab laenupakkumist reaalmajandusele. Pangad ei täida Küprose Keskpangaga kokku lepitud laenude restruktureerimise eesmärke, mis osutab vajadusele eesmärkide süsteemi laiendada ning muuta see tõhusamaks ja siduvamaks, eeskätt kehtestades julged viivislaenude vähendamise eesmärgid, mis on kooskõlas pankade viivislaenude vähendamise strateegiatega. Korduvate makseviivituste määr püsib kõrge, mis viitab sellele, et laenude restruktureerimise lahendustes võib olla puuduseid. Riskidevastase kaitse tase on tõusnud, kuid jääb allapoole euroala keskmist, mistõttu on veelgi olulisem tagada, et tagatiste hindamised on usaldusväärsed ja toetavad asjakohast kaitset riskide vastu. Laenude järelturu ja laenude väärtpaberistamise raamistiku puudumine piirab võimalusi finantsvõimenduse kiiremaks vähendamiseks ja viivislaenude eemaldamiseks pankade bilansist, mis tähendab, et vaja on täiendavaid regulatiivseid ja seadusandlikke meetmeid, et pankade bilansihalduse hõlbustamiseks oleksid olemas kõik vajalikud vahendid. Lisaks sellele on kindlustus- ja pensionifondide järelevalve juhtimine ja haldussuutlikkus jätkuvalt nõrgad, mis ohustab finantsstabiilsust.

(13) Küprose majanduse elavnemine jätkub. Ent potentsiaalne majanduskasv jääb tagasihoidlikuks, sest seda hoiavad tagasi struktuurireformide ebapiisav rakendamine, kitsaskohad investeerimises ja puudujäägid ettevõtluskeskkonnas. Majanduskasvu tegevuskavas esitatud majanduskasvu soodustavaid algatusi rakendatakse ellu, kuigi üpris aeglaselt. Seadusandlik ettepanek strateegiliste investeeringute ligimeelitamiseks ja hõlbustamiseks ei ole jõudnud kaugemale eelnõu staadiumist. Valitsus töötab selle nimel, et parandada keskmise suurusega ja väikeste ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele. Riiklikus reformikavas on märgitud, et selle kiireloomulise küsimuse lahendamiseks on käivitatud mõned uued algatused. Enamik nendest uutest rahastamisele juurdepääsu käsitlevatest algatustest on aga alles algstaadiumis. Erastamisele, mille eesmärk on meelitada ligi tootlikkust suurendavaid välisinvesteeringuid, on poliitiline vastuseis ja see edeneb aeglaselt. Energeetikasektori reform võib samuti olla oluline tegur konkurentsivõime suurendamisel, ent selle rakendamisel on esinenud viivitusi. Eeskätt on need seotud Küprose energiaameti omandisuhete eraldamisega ja uue elektrituru loomisega, mille eelduseks on põhivõrguettevõtja tegeliku sõltumatuse tagamine.

(14) Töötuse tase on langemas, kuid püsib kõrge, eelkõige noorte ja pikaajaliste töötute hulgas. Plaane suurendada riiklikes tööturuasutustes nõustajate arvu ja parandada nende spetsialiseerumist ei ole veel ellu viidud. Lisaks sellele võetakse lisanõustajad tööle tõenäoliselt ajutiste lepingutega, mis ei lahenda probleemi struktuurselt. Selle tulemusena puudub endiselt piisav suutlikkus tööotsijate vajaduste rahuldamiseks, eriti selliste tööotsijate puhul, kellel on suuremaid raskusi tööturule integreerumisega, ja nende aktiveerimiseks vajalike teavitusmeetmete võtmiseks. Aktiivsete tööturuprogrammide ja sissetulekutoetuste kavade mõju vähendab jätkuvalt kvaliteedihindamise ja järelmeetmete puudulikkus.

(15) Küprose kulutused haridusele on endiselt liidu keskmisest suuremad. Haridustulemused on siiski kehvad ja on eelmiste aastatega võrreldes isegi halvenenud. 2015. aastal olid Küprose tulemused rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) testides matemaatika, loodusteaduste ja lugemise põhioskustes liidu nõrgimate hulgas. Kuigi hiljuti võetud parandusmeetmed, nagu näiteks parem süsteem õpetajate töölemääramiseks ja koolide õppekavade nüüdisajastamine, on esimesed sammud õiges suunas, aitaks kavandatud reformide lõpuleviimiseks, sealhulgas õpetajate hindamise reformiks vajalike lisameetmete võtmine olukorda oluliselt parandada.

(16) Olukorraga, kus inimeste oskused ei vasta tööturu vajadustele, ei tegeleta ja see mõjutab pika-ajalise jätkusuutliku majanduskasvu väljavaateid. Kutsekeskharidus ja -koolitus ei ole populaarsed ning kõrgharidus ei vasta eriti tööturu vajadustele, mille tulemusena töötab suur hulk kolmanda taseme haridusega inimesi töökohtadel, kus töötamiseks ei ole tingimata vaja kolmanda taseme haridust.

(17) Küprose tervishoiusektoris puudub endiselt üldine tervisekindlustus ja selle toimimine on ebatõhus. See piirab juurdepääsu piisavatele ja tõhusatele tervishoiuteenustele. Selleks et tervishoiusektori suutlikkust ja kulutõhusust parandada, on äärmiselt oluline võtta vastu õigusakt, mille eesmärk on luua riiklik tervishoiusüsteem ja tagada riiklikele haiglatele suurem sõltumatus, kuid see seisab parlamendi taga.

(18) Komisjon on Euroopa poolaasta (2017) raames Küprose majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2017. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2017. aasta stabiilsusprogrammi ja 2017. aasta riiklikku reformikava ning varasematel aastatel Küprosele esitatud soovituste järelmeetmeid. Arvesse ei ole võetud mitte üksnes nende asjakohasust Küprose eelarve- ja sotsiaalmajanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka vastavust liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastesse otsustesse liidu tasandi panus ja tugevdada nii liidu üldist majandusjuhtimist.

(19) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2017. aasta stabiilsusprogrammiga tutvunud ja tema arvamus ([1]) selle kohta kajastub eelkõige allpool esitatud soovituses 1.

(20) Nõukogu on komisjoni põhjalikust analüüsist ja kõnealusest hindamisest lähtudes 2017. aasta riikliku reformikava ja 2017. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud nõukogu soovitused kajastuvad allpool esitatud soovitustes 1–4,

SOOVITAB Küprosel võtta 2017.–2018. aastal järgmisi meetmeid.

(1) Järgida oma eelarvepoliitikas stabiilsuse ja kasvu pakti ennetusliku osa nõudeid, mis eeldab, et 2018. aastal peetakse kinni keskpika perioodi eelarve-eesmärgist. Kasutada juhuslikke tulusid, et kiirendada valitsemissektori võla vähendamist. Võtta 2017. aasta lõpuks vastu olulised seadusandlikud reformid, mille eesmärk on suurendada avaliku sektori tõhusust ja mis käsitlevad eeskätt avaliku halduse toimimist, riigi omandis olevate üksuste juhtimist ja kohalikke omavalitsusi.

([1]) Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

(2) Suurendada kohtusüsteemi tõhusust, nüüdisajastades tsiviilkohtumenetlusi, rakendades asjakohaseid infosüsteeme ja parandades kohtute spetsialiseerumist. Võtta lisameetmeid, et kõrvaldada maksejõuetuse ja sundtäitmise raamistike täielikku rakendamist segavad takistused ning tagada omandiõigust tõendavate dokumentide väljaandmise ja kinnisvaraga seotud õiguste üleandmise usaldusväärsete ja kiirete süsteemide olemasolu.

(3) Kiirendada viivislaenude vähendamist, seades pankadele selles valdkonnas kvantitatiivsed ja tähtajalised eesmärgid ning tagades tagatiste täpse hindamise riskivastase kaitse eesmärgil. Luua tingimused toimiva viivislaenude järelturu tekkeks. Integreerida ja tugevdada kindlustusandjate ja pensionifondide järelevalvet.

(4) Kiirendada majanduskasvu tegevuskava rakendamist, keskendudes eeskätt strateegiliste investeeringute kiiremale menetlemisele ja rahastamisele juurdepääsu parandamisele ning asuda 2017. aasta lõpuks taas rakendama erastamiskava. Võtta otsustavaid meetmeid Küprose energiaameti omandisuhete eraldamiseks ning eelkõige viia 2017. aasta lõpuks läbi funktsionaalne ja raamatupidamise eraldamine.

(5) Kiirendada reforme, mille eesmärk on riiklike tööturuasutuste suutlikkuse suurendamine ja aktiivse tööturupoliitika elluviimine kvaliteetsemal viisil. Viia lõpule haridussüsteemi reform, et muuta see paremini vastavaks tööturu vajadustele ja parandada tulemusi, sealhulgas õpetajate hindamisel. Võtta 2017. aasta lõpuks vastu haiglareformi ja üldist tervisekindlustust käsitlevad õigusaktid.

Brüssel, 11. juuli 2017

*Nõukogu nimel*

*eesistuja*

T. TÕNISTE